

Ett andra steg mot en transspråkande praktik

Grundskoleförvaltningen Malmö stad

Upprättad
Datum: 2020-01-28
Version: 1.0
Ansvarig: Cristina Nordman och Annika Karlsson
Förvaltning: Grundskoleförvaltningen
Enhet: Utvecklingsavdelningen

Innehållsförteckning

Ett andra steg mot en transspråkande praktik	1
1. Inledning	4
2. Bakgrund	4
3. Projektets syfte och genomförande	5
3.1 Projektets syfte	5
3.2 Projektets genomförande	5
3.2.1 Aktiviteter	5
3.2.2 Lärgruppsträffar i fem cykler	6
3.2.3 Teman och föreläsare.....	6
3.2.4 Genomförandet på skolorna	6
4. Följeforskningen	7
4.1 Syftet med följeforskningen	7
4.2 Metod	7
4.3 Datamaterialet.....	7
4.4 Analysmetod	7
4.5 Etiska övervägande.....	8
5. Resultat	9
5.1 Förhållningssätt.....	9
5.1.1 De deltagande lärarnas förändrade förhållningssätt	9
5.1.2 Förhållningssätt bland övriga kollegor på skolorna	10
5.2 Undervisning	11
5.2.1 Språkgrupper	11
5.2.2 Kollegors flerspråkighet som resurs	12
5.2.3 Skriva	12
5.2.4 Olika modaliteter.....	12
5.2.5 Muntlighet, läsning och läxor	13
5.2.6 Medvetandegöra språkliga skillnader	13
5.2.7 Innehållet i undervisningen	13
5.3 Samarbete	14
5.3.1 Samarbete studiehandledare.....	14
5.3.2 Samarbete mellan skola och vårdnadshavare.....	15
5.4 Transspråkande utifrån elevernas perspektiv	16
5.5 Förutsättningar	18
5.5.1 Skolledningens stöd	18
5.5.2 Lärgruppen och träffarna på PI/PDM.....	19
5.5.3 Tillgång till studiehandledning och läromedel	22
5.6 Framtid	22
6. Diskussion	25
7. Implikationer	26
Referenser	27
Bilaga 1. Intervjuguide Lärgrupper – våren 2019	28
Bilaga 2. Transspråkande utvärdering (Lärare)	30
Bilaga 3. Transspråkande utvärdering (Processledare)	30
Bilaga 4. Transspråkande utvärdering (Skolledare)	30

1. Inledning

Evidens visar att flerspråkighet som resurs i lärandet bidrar positivt till elevers språk-, kunskaps- och identitetsutveckling (Cummins, 2017; García & Wei, 2014; Svensson, 2017; Wedin, 2017). Detta innebär att elevers funktionella och pragmatiska språkanvändning i en transspråkande praktik kan användas för att skapa bättre förutsättningar för flerspråkiga elever att vidareutveckla och fördjupa sina kunskaper (Karlsson, 2019). Emellertid kräver detta en ökad kunskap om de olika sätt på vilka undervisningen kan ta tillvara och bekräfta flerspråkiga elevers tidigare erfarenheter och kunskaper samt möta dessa elevers behov av en kognitivt utmanande och interaktiv undervisning där höga förväntningar kombineras med stöttning. I sin tur kräver detta att konkreta undervisningsformer, som främjar flerspråkiga elevers lärande, utvecklas utifrån fördjupade teoretiska och praktiska kunskaper om språk- och kunskapsutveckling i flerspråkiga klassrum. Eftersom en stor del av Malmös elever har mer än ett språk blir därmed ett arbete mot ett transspråkande förhållningssätt och därmed en transspråkande praktik nödvändig.

2. Bakgrund

Inom Statsbidraget för ökad jämlikhet 2018 påbörjades arbetet med transspråkande och efter förhållandevis kort tid blev små steg till förändring synliga (Karlsson & Svensson Källber, 2019). Speciellt diskussioner mellan lärare för att synliggöra den språkliga norm som råder, värderingar kring denna och möjligheter att förändra enligt forskningens evidens blev betydelsefulla. I klassrummen syntes efter ett halvår mycket små förändringar, vilket visar att detta är ett utvecklingsarbete som tar lång tid. Elever visade emellertid entusiasm och stolthet över att deras språk lyftes som kunskapsbärande och därmed ökade deras motivation. Under första årets arbete bestod utmaningarna dels i att möta det motstånd som fanns bland lärarna i kollegiet, och dels i att hitta genomförbara organisatoriska lösningar med exempelvis modersmåslärare i fler språk än arabiska.

Beslut fattades av styrgruppen för Statsbidrag för ökad likvärdighet 2019 att satsa ytterligare ett år på en fortsättning av projektet, nu inom ramen för Statsbidrag för ökad likvärdighet 2019.

3. Projektets syfte och genomförande

3.1 Projektets syfte

Projektets syfte är att använda flerspråkighet som resurs för lärande och identitetsutveckling. Varje deltagande elev ska få fortsatt möjlighet att använda alla sina språkliga resurser, dvs. fler än ett språk i undervisningen. Varje deltagande lärare ska få fördjupad kunskap kring språk-, kunskap- och identitetsutvecklande undervisning samt att planera undervisning utifrån ett transspråkande perspektiv.

3.2 Projektets genomförande

3.2.1 Aktiviteter

Aktivitet	Kommentar
Utbildning för lärgruppen ¹ genom lärgruppstillfällen organiserad av Pedagogisk Inspiration (PI)/Grundskoleförvaltningens utvecklingsavdelning – enheten för pedagogik, didaktik och metodiskt stöd (PDM)	Fem cykler under året, se nedan.
Konferens kring translanguaging på Linnéuniversitet, Växjö – april 2019	Processledare och språkutvecklare på PI/PDM deltog i en konferens kring translanguaging (Transspråkande hos individen, i skolan och i samhället) vid Linnéuniversitetet 11–12 april 2019. Statsbidraget bekostade deltagaravgifter, resa och logi.
Studiebesök, Centrumskolan, Växjö – april/maj 2019	Samtliga deltagande skolor
Studiestödjare anställda, april-dec 2019	Tre personer anställdes på timmar, varav två i begränsad omfattning pga. av svårigheter att matcha skolornas behov och studiestödjarna möjligheter att arbeta.
Workshop med skolledare, ledd av Rikard Samuelsson, Rektor Centrumskolan, Växjö – 9/9	Workshopen ställdes in pga. av sjukdom
Spridningskonferens - 2/10	ca 150 deltagare
Litteraturinköp till skolbiblioteken - ht 2019	Under hösten köptes skönlitteratur på andra språk än svenska in till respektive skolbibliotek utifrån behov identifierade av skolans lärgrupp.

¹ Under 2019 deltog fem grundskolor i projektet. Varje skola hade en lärgrupp innehållande minst en klasslärare/ämneslärare, en sva-lärare, en modersmålslärare och en processledare. I praktiken varierade dock lärgruppens storlek mellan fyra och nio personer.

3.2.2 Lärgruppsträffar i fem cykler

Lärgrupperna träffades i fem cykler under året för gemensam input, kollegiala samtal kring litteratur och föreläsningar, planering och erfarenhetsutbyte. Dessa träffar arrangerades av språkutvecklarna på PI/PDM enligt följande modell:

A. Input (föreläsning + litteraturläsning)	Vecka 1	Träff på PI/PDM
B. Reflektion/planering av aktivitet	Vecka 1	Träff på PI/PDM
C. Aktivitet med elever på skolorna	Vecka 2–3	På skolorna
D. Reflektion i skolans lärgrupp	Vecka 4	På skolorna
E. Erfarenhetsutbyte	Vecka 5	Träff på PI/PDM

3.2.3 Teman och föreläsare

Följande teman har bearbetats med hjälp av föreläsare och litteratur:

Tema	Föreläsare
Läsning	Annelie Drewsen
Digitalisering	Frida Monsén
Multimodalitet och begreppsutveckling	Anna Wirstedt
Skriva	Eva Berg Nestlog Elisabeth Zetterström
Interkulturell samverkan med vårdnadshavare	Pirjo Lahdenperä

3.2.4 Genomförandet på skolorna

Arbetet på skolorna organiserades på olika sätt. Varje skola beskrev i sin egen projektplan vilka elever som skulle omfattas, hur kunskap och förhållningsätt skulle spridas till övriga kollegor och hur det gemensamma planeringsarbetet med transspråkande skulle organiseras. Antal elever som omfattats av utvecklingsprojektet på respektive skola varierar därför mellan 70 och 600 och beroende på skola har olika årskurser varit i fokus eller hela skolan. På en skola har även fritidshemmet inkluderats i arbetet liksom förberedelseklassen. De flesta ämnen har varit med, men de varierar också beroende på skola. Antal lärare som deltog i projektet varierar mellan skolorna mellan fyra och nio.

Varje deltagande skola ersattes 2019 med motsvarande 40% av processledarens lön, 10% för varje deltagande lärarens lön och upp till 40 % för deltagande modersmålslärares lön.

4. Följeforskningen

4.1 Syftet med följeforskningen

Syftet med följeforskningen är att följa processen kring implementering av transspråkande utifrån projektet som beskrivs ovan.

4.2 Metod

För att följa processen har följeforskning genomförts. Den bestod av intervjuer (bilaga 1) med lärare och processledare samt enkäter med lärare (bilaga 2), processledare (bilaga 3) och skolledning (bilaga 4). Intervjuerna genomfördes med lärgrupperna på respektive skola i maj 2019. På en av skolorna delades lärgruppen in i två grupper. I direkt anslutning till att projektet avslutades i december 2019 fick deltagande lärare och processledare besvara en enkät med både öppna frågor och förhandsdefinierade svar i en gradskala. Skolledningarna ombads besvara en enkät vid samma tidpunkt.

4.3 Datamaterialet

I tabellen nedan presenteras en översikt över det datamaterial som behandlas i denna studie.

Datamaterial	Antal svar	Tid för insamling	Längd (min)	Typ av dokumentation
Intervjuer med lärgrupper	6	maj 2019	32, 32, 41, 52, 53, 52	Ljudinspelning
Enkät svar från lärare	15 av 19	dec 2019	-	Skriftliga svar
Enkät svar från processledare	5 av 5	dec 2019	-	Skriftliga svar
Enkät svar från skolledning	3 av 5	dec 2019	-	Skriftliga svar

4.4 Analysmetod

Datamaterialet har analyserats med hjälp av tematisk analys med inspiration av Braun och Clarke (2006). Tematisk analys är enligt Braun och Clarke (2006) en metod för att identifiera, analysera och rapportera mönster eller teman i datamaterialet. Detta kan göras på olika nivåer, det vill säga med olika teoretiska djup. I dess enklaste form organiseras och beskrivs data i detalj, vilket har gjorts i denna undersökning. I analysen har olika mönster identifierats och kategoriserats i olika teman. Det ska dock tilläggas att de frågor som ställs i enkäten och intervjuerna kan ha en viss påverkan på vilka teman och mönster som identifieras. Svaren till de öppna frågorna i enkäten

och intervjuerna har analyserats enligt beskriven metod (Braun och Clarke, 2006). I analysprocessen har det inspelade materialet från intervjuerna lyssnats på. Vissa avsnitt har transkriberats ordagrant för att kunna citeras. Andra avsnitt har sammanfattats skriftligt för att sedan kunna arrangeras i teman och sammanställas med de teman som enkätsvaren bildade.

4.5 Etiska övervägande

Syftet med följeforskningen av projektet har inte varit att generalisera resultaten eller statistiskt påvisa effekter av transspråkande undervisning. Således är inte antalet intervjuer, eller enkätsvar viktigt. I stället har det varit angeläget att försöka fånga lärarnas upplevelser och erfarenheter av undervisningen. Detta för att kunna få kvalitativ kunskap om huruvida ett transspråkande perspektiv i undervisningen under en längre tidsperiod kan gynna elevers kunskaps- och identitetsutveckling.

Vid forskning förekommer det etiska problem. Etiska avgöranden måste ske under alla forskningsstadier, det vill säga under tematiseringen, planeringen, genomförandet, utskriften, analysen, verifieringen och rapporteringen (Kvale, 1997). Det är viktigt att det ställs en mängd etiska frågor under hela forskningsprocessen såsom: *Hur mycket information ska ges och till vem? Vad är privat och offentlig kunskap? Hur kan studien hjälpa eller skada de deltagande? Vem kommer att ha tillgång till data? Vad händer om forskaren gör en annorlunda tolkning i förhållande till de deltagande?* (Cohen, m.fl., 2007). Trots att denna studie inte gör anspråk på att vara en forskningsstudie har under arbetets hela gång reflexivitet eftersträvat och etiska överväganden gjorts. Genomförandet av studien har utgått från Vetenskapsrådets etiska forskningsregler (2002), vilket bland annat innebär att lärarna och eleverna informerades om studien och deras roll i den, att all information kommer att avidentifieras innan den presenteras, vilket innebär att det inte är möjligt att avgöra vem som deltagit i projektet och att inga namn kommer finnas med i rapporten. En ytterligare konsekvens av detta är att citat ibland har omformulerats för att inte avslöja vem som har uttalat sig. I enlighet med Vetenskapsrådets forskningsregler och rekommendationer informerades även deltagarna om att det endast var följeforskaren och eventuellt någon forskare från ett lärosäte som skulle ha tillgång till det insamlade materialet. I den föreliggande studien har projektledaren varit med i analysen av enkätsvaren. Däremot har följeforskaren ensam genomfört och transkriberat intervjuerna för att sedan tillsammans med projektledaren sammanställa resultaten.

5. Resultat

80% av deltagande lärare anser att eleverna har fått god eller mycket god möjlighet att använda alla sina tillgängliga språkliga resurser genom projektet. Kommentarer i enkäten visar dock att på en del skolor har projektet varit koncentrerat till en liten grupp lärare och följaktligen har inte flertalet av eleverna på dessa skolor blivit delaktiga i projektet, vilket är en direkt följd av skolans val och organisation.

Nedan presenteras resultatet från följeforskningen under följande teman: förhållningssätt, undervisning, samarbete, transspråkande utifrån elevers perspektiv, förutsättningar och framtid.

5.1 Förhållningssätt

5.1.1 De deltagande lärarnas förändrade förhållningssätt

I intervjuerna framkommer det att många av de deltagande lärarna redan innan projektet arbetat utifrån ett transspråkande perspektiv, men att de inte haft något begrepp för detta. En av lärarna uttrycker detta på följande sätt:

Vi hade synsättet / men kunde inte riktigt sätta ord på det / så det här var mer en förklaring till än bara en känsla liksom / varför man ska jobba så här / för känslan hade man / att det här är något bra / men man kunde kanske inte riktigt förklara varför

I enkäten svarar 94% av lärarna att de har fått mycket ökade eller ökade kunskaper om språk-, kunskaps- och identitetsutvecklande undervisning. Lärarna menar att de har utvecklat sitt tänkande i fråga om fördomar och föreställningar kring språk, identitet och makt. I enkätsvaren skriver lärare på följande sätt:

/.../ blivit betydligt mer uppmärksam på egna fördomar.

Tidigare fördomar om flerspråkighet har utmanats och bemötts i olika former.

/.../ ser på ett nytt sätt vikten av att arbeta interkulturellt och att se eleverna och språken som en tydlig resurs.

Vikten av att arbeta mer interkulturellt och använda elevernas språk och erfarenheter som en resurs framkommer även i intervjuerna. I en av intervjuerna berättar en lärare att hen brukar lära sig universella ord som exempelvis division på elevernas modersmål i syfte att använda sig av dessa ord för att eleverna ska förstå vad hen pratar om.

I enkäten beskriver även de deltagande lärarna hur det förändrade förhållningssättet har fått konsekvenser för lärmiljön i deras klassrum:

Att prata på sitt förstaspråk med varandra är en naturlig del av undervisningen och inget man frågar om lov att få göra.

Det talas, skrivs och tänka på alla möjliga språk i klassen.

*/.../ att jag aldrig längre säger till mina elever att prata svenska /.../
Jag uppmärksammar elevernas modersmål och frågar om ord t.ex.
"hur säger man det här ordet på ditt modersmål?"*

5.1.2 Förhållningssätt bland övriga kollegor på skolorna

I intervjuerna framkommer det däremot att spridningen av transspråkande till kollegorna på skolan går långsamt. Lärarna menar att det skulle kunna bero på att många kollegor har en föreställning om att transspråkande är något jättesvårt och jättestort. En av lärarna i projektet tar även upp kontrollbehovet som en anledning och uttrycker detta på följande sätt i intervjun:

Det här med kontrollbehovet / det ska man inte underskatta heller / att släppa loss så många språk i klassrummet som inte man förstår / alltså det är större än vad jag trodde faktiskt / att folk skulle liksom / jag trodde inte att folk skulle vara så rädda för det / men det är otäckt liksom tycker människor / tänk om de kränker varandra / tänk om / ja tänk om de gör det men det gör de ju ändå / alltså vi pratar ju om tonåringar liksom / ...det är illusionen av kontroll / för det är ju ändå en illusion för man har ju inte det / det är bara att man tror att man har / att man kontrollerar

Lärarna menar att tankesättet att elever ska använda alla sina resurser inte riktigt slagit igenom och att det är en ganska trög rörlighet hos en del av deras kollegor när det gäller förståelsen av transspråkande och att det är svårt att "överbevisa" dem på vilka sätt transspråkande kan gynna deras verksamhet. En av lärarna beskriver detta som tvådelat:

Jag kan ju tycka att det är tvådelat / man kan ju inte tvinga på folk en övertygelse för det handlar väldigt mycket om att förstå varför det är bra / alltså det är inte bara metod och pedagogik / det handlar faktiskt om något djupare än så tycker jag / å det måste man ju prata med folk om / men sen är det ju också den andra delen av att implementera / det är att peka med hela handen / alltså det här kan ju inte vara valbart om / ... / nej jag tycker att det kan man bestämma faktiskt / att detta ska vi göra / sen att det tar tid / det gör det

5.2 Undervisning

I både intervjuerna och i enkäterna uttrycker lärarna att de numera talar mer medvetet om språk och att de arbetar strategiskt för att stärka elevernas både första- och andraspråk. I intervjuerna beskriver flera av lärarna att transspråkande nu har blivit en naturlig del av undervisningen och att eleverna spontant använder sina förstaspråk för att förklara och diskutera. Flera av lärarna menar att de nu kan se en ökad måluppfyllelse som en konsekvens av transspråkande och att framförallt de nyanlända eleverna snabbare blir delaktiga i undervisningen. Lärarnas förändrade förhållningssätt har på så sätt skapat ett mer tillåtande klimat, vilket lett till att eleverna transspråkar och stödjer varandra på ett naturligt sätt, inte endast då läraren uppmanar dem utan även på eget initiativ.

5.2.1 Språkgrupper

Många exempel ges i enkäterna på hur undervisningen har förändrats. Vanligt är att eleverna numera placeras i språkgrupper eller har bestämda språkkompisar som lärarna medvetet organiserar för att möjliggöra transspråkande.

/.../ sedan får eleverna diskutera och berätta för varandra på sina modersmål i sina språkgrupper.

Mina elever sitter i olika grupper där det alltid finns en eller två elever som kan något av de andra elevernas språk.

Enligt Svensson (2017) är det viktigt att kartlägga elevernas färdigheter på olika språk i syfte att medvetet och strategiskt kunna använda språkgrupper i undervisningen. Under första projektåret gjordes sådana kartläggningar på samtliga skolor, vilka nu kan ses som ett viktigt verktyg för att använda elevernas språk som resurser i undervisningen. I enkätsvaren framkommer det att eleverna genom dessa språkgrupper även blir lärresurser för varandra:

Eleverna diskuterar, samtalar, förklarar för varandra på det språket/ de språken som de föredrar.

Eleverna frågar varandra vad olika ord/ begrepp heter på deras förstaspråk.

I en av intervjuerna berättar en av lärarna att eleverna stöttar varandra på olika sätt, bland annat för att förstå instruktioner och att läraren har märkt av egen erfarenhet att det är det här som funkar och att hen genom detta nu får med sig hela gruppen. Läraren uttrycker detta på följande sätt:

/är det någon som inte förstätt uppgiften / ja / där har vi en somalisk har vi någon somalisk som förstätt uppgiften / då tar vi fem minuter så förklarar ni för varandra / och så jag har ju använt TL utan att veta om det

5.2.2 Kollegors flerspråkighet som resurs

I en av intervjuerna tar även en av lärarna upp sina kollegors flerspråkighet som en resurs i undervisningen:

Jag har ju den fantastiska möjligheten att ha / jag har ju två kollegor som är arabisktalande också / så de har ju börjat / ... / att ta det på de andra ämnen också / så vi [lärgruppen] har liksom / börjar så små frön här nu / och det är det här / att de tycker det är så fantastiskt tillåtande / för flera år tillbaka så var det så förbjudet / då var det nästa stoppskylt / här får du bara prata svenska / och man skulle språkbada och fram och tillbaka / ... / och det tycker jag att de känner / att de har kunnat vara mer stöttande / som de inte riktigt trodde att man fick innan / så det har varit väldigt positivt

5.2.3 Skriva

En annan vanlig förändring av undervisningen är att eleverna ofta skriver på sitt starkaste språk i lärloggar, begreppsscheman och på prov. Lärare skriver i enkäten:

Genom att låta dem läsa en text på svenska och diskutera den på modersmålet. Eller att skriva en saga med någon som har samma modersmål, samtala på modersmålet under tiden och sedan skriva den på svenska.

Jag uppmuntrar eleverna att i skrivuppgifter först skriva på sitt modersmål för att kunna uttrycka sig bättre och därefter översätta texten till svenska, gärna tillsammans med modersmållärare.

Lärloggen är en slags in-text och jag uppmanar dem att använda sitt starkaste språk.

Enligt lärarna blir följderna av att eleverna även skriver på sina förstaspråk att texterna blir längre och kvaliteten på texterna höjs.

5.2.4 Olika modaliteter

Ett transspråkande arbetssätt innebär att alla språkliga resurser, också icke-verbala, används för att skapa mening (García och Wei, 2014). I enkätsvaren berättar lärarna hur både lärarna och eleverna använder gester och kroppsspråk liksom bilder i större utsträckning än tidigare:

Det används olika modaliteter i undervisningen både vid genomgångar, under arbetet och vid examinationer.

Tankekartor med olika begrepp på olika språk och med bilder

Vidare används digitala verktyg som t.ex. olika översättningsappar och inläsningstjänster medvetet i undervisningen. Dock menar några av lärarna att det kan vara en utmaning att använda digitala verktyg med de yngre eleverna då det tar tid att lära sig och att många av eleverna inte skriver och kanske inte heller kan läsa på sitt förstaspråk.

5.2.5 Muntlighet, läsning och läxor

Ett förändrat förhållningssätt innebär dessutom att eleverna ges möjlighet att muntligt redovisa på valfritt språk och att läsning uppmuntras oavsett språk.

En av lärarna beskriver också hur läxor har förändrats och att de numera formuleras som uppdrag att genomföra med någon med samma språk:

Läxorna är nästan alltid i form av diskussioner med någon vuxen/större syskon på det språk som föredras/ används hemma.

5.2.6 Medvetandegöra språkliga skillnader

Lärarna beskriver också hur de jämför och kontrasterar elevernas olika språk för varandra, t.ex. ordföljd eller ordbildning för att medvetandegöra eleverna och aktivera deras metaspråkliga förmåga. Att synliggöra språken i klassrummet och fokusera på dem får också följder för lärmiljön:

Eleverna berättar vad olika ord och begrepp heter på olika språk, vi kan jämföra - skapar nyfikenhet för varandras språk och ett mer tillåtande klimat.

5.2.7 Innehållet i undervisningen

Undervisningen utgår i större utsträckning än tidigare från elevernas egna erfarenheter, vilket speglar det resursperspektiv som nu råder. Följande exempel ges i enkätsvaren:

Inom geografi, naturkunskap, samhällskunskap, religion. Vi börjar varje tema med att ta reda på vad eleverna har för erfarenheter. Ibland har eleverna fått intervjua någon hemma och sedan fått redovisa det i klassen.

Låter alla komma till tals genom att ställa frågor som tar till vara elevernas tidigare erfarenheter, ett sätt att synliggöra och erkänna flerspråkighet som en tillgång.

Genom att skapa uppgifter där elevernas erfarenheter och upplevelser står i centrum.

Jag visar intresse för deras tidigare erfarenheter. OM någon nämner t.ex. en maträtt, en artist eller refererar till en högtid jag inte känner till så frågar jag om det.

I en av intervjuerna berättar även en av lärarna att hen försöker få innehållet att handla om andra världsdelar, så att det inte alltid blir utifrån västvärldens perspektiv och att det därigenom blir väldigt bra diskussioner och att elevernas engagemang ökar. En av de andra lärarna i samma intervju menar dock att vi behöver vara medvetna om att detta är en balansgång då lärare har ett centralt innehåll att förhålla sig till:

Det är ju lite tricky / för det handlar ju om att vi har ett centralt innehåll att förhålla oss till så vi måste ha det i åtanke / .../ sen får man inte heller relativisera vissa saker så att allting blir plötslig så / .../ det är inte en åsikt att det var massmord mot judar det är fakta / det är en jätteviktig balansgång där och en sak som jag tror skulle få stor betydelse inte minst nu efter EU valet / det är ju skönlitteratur alltså / att den också ska finnas tillgänglig / alltså det här som ligger centralt i vår kultur som bygger mycket av våra uppfattningar om saker på / det är ju inte tillgängligt på andra språk än svenska och engelska och förmodligen tyska / jag hittade bara en enda bok på arabiska om andra världskriget och där finns typ hur mycket som helst / så den boken behöver också fyllas på

5.3 Samarbete

5.3.1 Samarbete studiehandledare

Genom det transspråkande arbetssättet har studiehandledningen förändrats (Karlsson & Svensson Källberg, 2019), bland annat har studiehandledarnas status höjts och elevernas förstaspråk har fått ta en större plats i klassrummen. Detta menar en av lärarna är anledningen till att fler elever nu än tidigare deltar på modersmålsundervisningen:

Jag upplever att fler elever är stolta över sitt modersmål och i min klass är det fler elever än tidigare som går på modersmålsundervisning.

Studiehandledningen är en viktig resurs som lärarna är angelägna om. Under projektet har studiehandledningen i större utsträckning än tidigare skett i klassrummet, vilket har gjort den mer effektiv enligt lärarna. Studiehandledning inne i klassrummet innebär att studiehandledaren blir en resurs för allas lärande. Lärarna beskriver också att på många håll har samarbetet med modersmålslärare förbättrats, vilket har gynnat alla eleverna. Dock framkommer det i intervjuerna att det fortfarande finns brister i samarbetet mellan modersmålslärare och klasslärare/ämneslärare. En av lärarna säger:

Det är ju många som man aldrig ens pratar med / det känns som att man inte har någon relation med dem överhuvudtaget / man vet knappt vem det är liksom och då känns det ju så där om man ska jobba TL mässigt

Även tillgången till studiehandledare på flera olika språk tas upp i intervjuerna och flera av lärarna menar att de hade behövt samma förutsättningar som de har i arabiska även i andra språk. Annars riskerar de elever som är ensamma i sitt språk att bli åsidosatta. En av lärarna menar att:

Det är flera elever som / där de just inte får det på sitt språk och då blir de inte inkluderade i undervisningen / utan får göra något helt annat / så då handlar det ju egentligen inte bara om språket utan då blir det hela / det här med identitet också / där de blir åsidosatta liksom / så det är ett stort problem tycker jag

Flera av lärarna, både i enkäten och intervjuerna, uttrycker förhoppningar om att både modersmåls lärare och studiehandledare i större utsträckning i framtiden blir en del av den enskilda skolan.

5.3.2 Samarbete mellan skola och vårdnadshavare

Även samarbete med vårdnadshavare har förändrats. Genom hemuppgifter på elevens starkaste språk bjuds föräldrarna in i skolarbetet och får därmed större möjlighet att delta och förstå vad skolarbetet innebär. En av skolorna har arbetat med interkulturella föräldramöten med mycket gott resultat i form av högre närvaro och större deltagande på mötet. En av lärarna menar att föräldrarna behöver mer information om vad transspråkande är och varför skolan har valt att arbeta så. Vidare berättar läraren om ett utvecklingsamtal som hen hade:

På utvecklingsamtalen hade jag en diskussion med en förälder som var ganska nyanländ och orolig för hur det funkar att lära sig svenska om hans barn får använda andra språk / och det diskuterade vi och efter en stund så förstod de / så de var inga bekymmer efter man har förklarat / men jag tror absolut när vi har föräldramöte så behöver vi förklara varför vi tycker det här är språkutvecklande och hur vi ska tänka / så att de kan använda alla sina resurser / så när vi har gjort det då har det inte varit några problem alls / utan de ser att deras barn utvecklas också i svenska / samtidigt som hen blir godkänd och när målen i en del ämnen som hen inte hade gjort annars

En av de andra lärarna fyller i:

Det är ju lite samma sak som en del pedagogers försiktighet och rädsla / liksom man tänker att det är ett nollsummespel liksom / stoppar du in mer av ett annat språk så blir det mindre plats för svenska liksom / och att föräldrar drabbas av den rädslan är ju inte så konstigt / speciellt om de kommer från ett annat land och är nya i Sverige / det är klart att de livrädda för ens barn ska halka efter / men som sagt vi försöker förklara när vi sitter på utvecklingsamtal och liknande att det är inte så det fungerar och det finns ju jättemycket bra forskning som berättar om det / så jag tror att det / de jag har pratat med / som jag har fått förklara det för / de tycker att det är jättebra

Enligt enkätsvaren är det samarbetet med vårdnadshavarna som fortfarande har utvecklingspotential och den del som upplevs som svårast att förändra. Emellertid upplever nästan hälften av lärarna att samverkan mellan dem och elevernas vårdnadshavare har blivit bättre under projektiden.

5.4 Transspråkande utifrån elevernas perspektiv

I och med att elever får möjlighet att använda alla sina olika resurser i undervisningen stärks ofta elevernas identitet. Detta framkommer i samtliga intervjuer med de deltagande lärarna. En av lärarna berättar:

Jag har ju fått in flera nya elever som knappt inte pratar någon svenska alls i klasserna / och nu när vi har börjat jobba / så ser jag ju glädjen / får jag använda / får jag skriva / får jag / jamen så klart / så har jag också märkt att vi jobbar mycket kring identitet / och att de ska vara stolta och vara flerspråkiga / så det här som vi nu har fått från PI / ... / att försöka få över det på eleverna att de känner den här tryggheten / tidigare har de nästan skämts att skriva / så jag har ju försökt att genomsyra det i så mycket som möjligt / vi har ju projekt med hela skolan läser / där vi jobbar med ordförståelse och hur viktigt det är att översätta till sina sitt modersmål och att det är en trygghet och så vidare / och det har jag ju sett att de har blivit väldigt stärkta av och tycker det är fantastiskt / så den / det är en sån liten glimt som har gnistrat i ögonen / så det är väldigt positivt för eleverna jag ser och märker att de tycker att det är bra

På så sätt har den transspråkande praktiken påverkat många av eleverna på ett positivt sätt. För det första kan nämnas att lärarna upplever att eleverna mår bättre och mångas självförtroende har stärkts genom arbetet. Detta är några av exemplen som ges i enkätsvaren:

/...-/ eftersom de fått använda sina modersmål har de mått bättre och känt sig mindre främmande i undervisningen/

Alla elever som har börjat nyligen i vår klass (även de andra eleverna som varit där ett tag) har fått ett starkare och tydligare självförtroende.

De vågar ta plats, hjälper varandra, lär sig snabbare, känner sig tryggare, känner att de syns /.../

För det andra visar enkätsvaren att eleverna känner sig stolta över sina språk och motivationen har ökat hos en del elever:

Eleverna känner sig stolta över sitt språk och förstår att de har resurser som är användbara nu och i framtiden/.../

Eleverna har visat stolthet över sin språk, till en början skämdes de och vågade inte prata på modersmål.

Jag tycker mig känna av att eleverna blir mer självsäkra/ stolta över sig själva och sina föräldrar på t.ex. utvecklingssamtalen.

Det finns emellertid även elever som fortfarande ifrågasätter förstaspråkets betydelse för kunskapsutveckling eller elever där lärarna inte ser att arbets sättet har påverkat dem. Så här skriver en lärare:

För några elever har det inte haft någon effekt alls, eftersom de redan är så beivrade i det svenska språket. Av detta skäl har de inte visat intresse för att transspråka. Ibland har jag fått dessa elever att istället använda sig av engelska och därmed transspråkat lite iallafall. Slutligen har jag också mött elever som inte alls gillat att transspråka, trots att de hade behövt detta. De har varit övertygade om att om man använder modersmålet i undervisningen är man sämre.

I detta citat syns behov av fortsatt resonemang om alla språks lika värde och tydliggörande av att målet för ett transspråkande arbete är att alla språk ska utvecklas till skolspråk inte bara att svenskan ska utvecklas.

Elevernas aktivitet och deltagande i undervisningen blir större genom transspråkande. Förståelsen för undervisningens innehåll har ökat och därmed kan fler delta. Speciellt tydligt blir det att nyanlända elever kan delta direkt och därmed riskerar inte deras kunskapsutveckling att avstanna. Några lärare formulerar detta på följande sätt:

Eleverna byter språk och stödjer varandra på ett naturligt sätt. De berättar gärna om sina erfarenheter eller hur de har det hemma, vad de har gjort m.m. Frågar varandra om hur man uttala olika ord eller om hur de gör hemma med olika saker. Nyfikenhet om varandras kulturer.

Förbättrat samarbetet i klassrummet mellan nyanlända och andra elever.

Efter första årets projektarbete kunde ovanstående effekter med ökad stolthet och aktivitet hos eleverna märkas (Karlsson & Svensson Källberg, 2019). Nu efter ytterligare ett års arbete har de förstärkts och lärarna kan även se resultat på elevernas lärande. I SO och NO har flera elever fått godkänt betyg, kunskapsnivån har ökat och kvaliteten i elevtexterna har blivit högre. I enkätsvaren framkommer:

Elevernas förståelse av texterna har ökat eftersom vi har kunnat gå mer på djupet med hjälp av flera språk.

Jag ser en snabbare förståelse av innehåll genom att eleverna får översätta svåra ord och begrepp innan vi tar oss an en ny text.

Ökad måluppfyllelse är med andra ord möjlig genom transspråkande men att ställa om förhållningssättet och därmed arbets sättet tar tid.

I intervjuerna framkommer emellertid även problematiken med de elever som är ensamma i sitt språk och bristen på studiehandledare till dessa elever. En lärare berättar hur dessa elever inte får samma förutsättningar som exempelvis de arabisktalande eleverna och hur skolan på bästa sätt försöker skapa ökade förutsättningar även för dessa elevers möjlighet till transspråkande:

Elever som är ensamma / alltså de som inte har någon annan / det är alltid svårare / vi försöker i skolan / att ha den dialogen att nu kommer det en kille till som har vietnamesiska / det är bra att han kommer till min klass för jag har redan en som pratar vietnamesiska / det är lite svårt med de eleverna som är ensamma för de känner sig lite / både de själva och jag känner att jag kan inte få med dem så mycket i diskussionerna / med deras språk / så det blir lite svårt / det blir det

5.5 Förutsättningar

Att iscensätta en förändrad undervisning kräver att förutsättningar för arbetet finns. De deltagande lärarnas uppfattningar om vad som behövs och vilka förutsättningar de fått för genomförandet av projektet skiljer sig åt på olika sätt.

5.5.1 Skolledningens stöd

Flera av lärarna från de olika skolorna menar att deras skolledning varit positivt inställd till projektet, men att de inte alltid fått de förutsättningar som de hade behövt. Någon av lärarna antyder i intervjun att en av anledningarna till det skulle kunna vara att skolledningen kanske inte fullt ut är helt övertygad om transspråkandets fördelar för elevers lärande och identitetsutveckling. Läraren upplever att transspråkande är “något en ska tycka är bra” men att det inte riktigt blir tydligt i undervisningen på skolan. Läraren uttrycker detta på följande sätt:

Jag upplever att det finns en positiv / som i alla fall man säger så här öppet / att det finns en positiv inställning i kollegiet till att använda flera språk och till transspråkande och att det är det man ska tycka / om du förstår vad jag menar / alltså från ledningshåll också / och det är ju en jätteviktig del / för det ger ju legitimitet till det / men sen vad det innebär i praktiken och hur det ser ut i olika klassrum och så / det är ju jättesvårt och veta tycker jag

I enkäterna framkommer det att lärarna anser att skolledningens inställning och stöd är avgörande för arbetet. De skolledare som inte visat engagemang och därmed möjliggjort för lärarna att gemensamt arbeta med projektet utgör också det största hindret, enligt lärarna.

Hinder är definitivt våra chefers syn på TS [transspråkande] och brist på prioritering.

Hinder var ledningens förhållningssätt och synsätt.

Det framkommer även att lärarna inte alltid har fått den nedsättning i undervisning som skolorna fått ersättning för. Från en skola berättar en av lärarna:

Det har nog inte jag / det skulle jag inte säga / jag får ju de timmar som jag inte är här / då har jag ju vikarie för de lektionerna / det är inte så att jag har lägre eller mindre lektionstid

Och från en annan skola berättar en lärare:

Jag tycker att det har varit inspirerande / jag som har kommit in ny i projektet det har varit / det har varit litteratur vi läser och uppgifter och sånt som vi förberett och diskuterat och just den här kollegiala att man sitter tillsammans och man får mycket tips och idéer det har varit jättebra / men det är också tidskrävande eftersom vi inte har riktigt tiden eftersom vi inte fått förutsättningar fullt ut här så det har varit mycket att sitta med hemma / extra / men jag ser ju vinsten hos mina elever och jag ser ju också vinsten i mig själv att fördjupa mig

Två av skolorna har transspråkande i sina åtaganden. Det blir tydligt i skolledningens större engagemang och i deras sätt att ge förutsättningar för lärarna. På en av dessa skolorna upplever lärarna att de fått mycket tid för att arbeta med projektet. En av lärarna uttrycker detta på följande sätt:

Vi har ju fått rätt mycket tid som förstelärare vi har ju kunnat lägga nästan all vår förstelärartid på detta så det har ju verkligen underlättat jättemycket och vi har ju också rätt till vikarier när vi är iväg / jag tycker att det har fungerat bra

5.5.2 Lärgruppen och träffarna på PI/PDM

I enkätsvaren framkommer det att lärarna menar att lärgruppens sammansättning påverkar resultatet. Lärarna ser fördelar med att olika stadier och ämnen finns representerade inom gruppen och att medlemmarna skapar en gemensam målbild för arbetet. Vidare menar de att det är viktigt att alla är engagerade och vågar prova nya sätt med eleverna. Eftersom alla deltagare i lärgruppen är positiva till transspråkande har det inte behövts läggas tid på att övertyga varandra. Att medlemmarna kan sitta nära varandra i arbetsrum underlättar diskussion, vilken blir mer levande och givande på skolor där detta har varit möjligt.

Under projektperioden har personal bytts ut på några skolor och detta påverkar resultatet negativt då upplevelsen blir att gruppen står still eller måste börja om från början flera gånger. Dessutom framkommer det i intervjuerna att spridningen till övriga kollegor på skolan blivit hämmad på grund av detta. Flera av de lärare som inte var med från början menar att de först måste prova och skapa en ökad kunskap om transspråkande själva innan de är redo att sprida det till övriga kollegor. En lärare uttrycker detta på följande sätt:

För mig personligen känner jag att jag får saker varje gång jag är på de här träffarna [på PDM] som jag tar med mig till mitt klassrum / och som jag använder praktiskt / så jag tar med mig mycket från att vara i den här gruppen / och sen blir det väl nästa steg att försöka sprida / men där känner jag att jag inte riktigt har landat / dels är det nytt för mig / ... / och sen är jag lite allergisk mot att när man för snabbt säger nu gör vi detta eller nu jobbar vi enligt den här modellen / alltså det måste verkligen vara förankrat hos en själv / att det är inte så enkelt och det tar tid att verkligen implementera ett arbetssätt och sen att kunna sprida det / så jag känner mer att jag är i den fasen att jag försöker ta till mig det själv och använda det själv / och sen i förlängningen skulle jag gärna vilja dela med mig mer till de som inte går i den här transspråkande gruppen

Med andra ord påverkar kontinuiteten i lärgruppens sammansättning spridningen av transspråkande till övriga på skolorna.

En annan praktisk aspekt av stor betydelse är hur skolledarna organiserar mötestider för lärgruppen. Enligt projektbeskrivningen och de ekonomiska ersättningarna skulle varje lärare ha minst två timmars schemalagd mötestid/vecka. Så har det dock inte sett ut på alla håll. På en skola framkommer det i intervjuerna att förutsättningarna för lärarna att träffas blev sämre under det andra året:

Det är stor skillnad mellan hur det var förra omgången / och hur det är nu / för förra gången hade vi en timme mitt på dagen / så att vi istället för undervisning hade möjlighet att ha möte / göra uppgifter eller planeringar / diskussioner och nu har vi en halvtimme fyrtio minuter på eftermiddagarna / så vi känner att det är stor skillnad / och sen hade vi också en halvdag eller en heldag flera gånger då och då / då vi satt och planerade och arbetade med det tillsammans och tog fram uppgifter utifrån det arbetsområde som vi arbetade med / medan nu har det varit att vi inte har fått någon tid

De lärare som inte har fått tillräcklig mötestid eller ingen alls har upplevt arbetet som stressande. Det behövs tid för gemensamma planeringar, observationer i varandras klassrum och inte minst kollegiala samtal kring litteratur och den transspråkande praktiken. De lärare som har fått tillräckligt med gemensam tid för projektet upplever att gruppen gett styrka i arbetet. I enkäten svarar dessa lärare på följande sätt:

Jag själv tycker att kommunikationen mellan arbetslaget är viktigt och gemensam planering är oerhört viktigt för att höja kvaliteten på vårt arbete

Vi har auskulterat varandra för att undersöka hur vi praktiskt arbetar med TL

Vi har gjort lektionsplaneringar där TL varit i fokus och utvärderat hur lektionsplaneringarna genomförts.

Lärarna menar även att projektets struktur med lärgruppsträffar i cykler kring olika teman på PI/PDM varit avgörande för utvecklingen av arbetet. Lärarna skriver i enkäten:

Genom våra träffar har vi fått ta del av litteratur och forskning som idag är högaktuell med tanke på dagens samhälle. Vi har fått input genom erfarenhetsutbyte och diskussioner hur kan man "ta ner" forskningen till vår skolvardag och fått flera konkreta verktyg på hur vi kan använda transspråkande i vår undervisning. Vi har fått lyssna till och ta del av föreläsare med en tydlig koppling till språkutveckling och transspråkande vilket har varit kompetensutvecklande och gjort stor påverkan på den egna undervisning.

Tydliga ramar om vårt arbete och hur vi ska kunna utföra det och varför.

Jag använde all min erfarenhet som jag tar med mig från TL på min undervisning tex, hur man kan planera tillsammans med ämneslärare och hur man kan få bra kontakt med föräldrar.

Det är också intressant att höra hur andra skolor lagt upp sitt TL-arbete, det bidrar också till inspiration som man tar med sig till den egna verksamheten.

Träffarna har gett oss input och verktyg för att prova nya saker i vår verksamhet. Kombinationen av föreläsningar och inläst material tycker jag har varit bra. Att vi sedan har planerat och genomfört något av det vi lärt oss om har varit mycket lyckat. När vi sedan har haft ett erfarenhetsutbyte med de andra skolorna har man även fått ytterligare tips och idéer kring hur verksamheten kan utvecklas.

I enkätsvaren uttrycks vikten av att få tid för pedagogiska diskussioner och erfarenhetsutbyten. En del menar att dessa samtal inte bara ger fördjupad förståelse och inspiration utan också bekräftelse. Då tiden inte alltid getts på den enskilda skolan för kollegiala samtal kring transspråkande har träffarna på PI/PDM på så sätt säkerställt att lärarna håller arbetet vid liv.

5.5.3 Tillgång till studiehandledning och läromedel

I intervjuerna tar flera av lärarna upp att de hade önskat bättre förutsättningar när det gäller tillgång till studiehandledare och läromedel på alla språk. De menar att en viktig förutsättning för att arbeta transspråkande är att alla elever har tillgång till stöd på sitt förstaspråk. En lärare säger:

Studiehandledningen är väldigt tydlig just i arabiska men kanske inte på samma sätt i andra språk / och det blir ju en skev fördelning där / och där hade det ju kunnat / hade vi ju behövt kanske / lite andra förutsättningar för att kunna jobba liksom i arabiska fast i andra språk då / på något sätt så tänker jag också att det finns ju brister med annat också förutom det här med studiehandledning / det är ju översättningen av läromedel från inläsningstjänsten / att liksom nu nu har vi gått och väntat jättelänge på att få SO böckerna översatta till somaliska / och vi har ju ett antal elever som pratar somaliska men det är precis som att / när man säger det så / oj det var nytt / Så de är / men de här stora språkgrupperna arabiska och så det finns ju / franska och så / men kinesiska kan vi ju inte heller få översatta till exempel / så vissa språk hamnar ju i det läget som vi egentligen inte ville / de vill säga att de skulle känna sig lite underlägsna och att det var ett andra språk liksom / så de kan vi ju inte lyfta upp på samma sätt som de här andra stora språkgrupperna för vi har inte läromedel

5.6 Framtid

Lärarna beskriver hur de ser på transspråkande i framtiden inom Malmö, på sina skolor och i sin egen undervisning. Samtliga svar i enkäten anger en stark övertygelse om att transspråkande är nödvändigt och självklart för likvärdigheten i Malmö. I en av intervjuerna förklarar en av lärarna:

Jag tycker att det mest omvälvande handlar väl egentligen om att i sitt mind set titta på vad vår uppgift / här i skolan är / på ett annat sätt / att vår uppgift är inte att göra dem till svenskar och lära dem svenska / vår uppgift är att förbereda dem för ett liv där ute och fortsatt utbildning eventuellt / och det är inte nödvändigtvis att man ska implementerar en slag skolsvenska före man implementerar andra saker / och insikten av hur viktig identitet är / att få lov att behålla sin identitet / att inte behöva göra avkall på den för att få in en fot i samhället / och det där tar ju tid / det tar tid att göra / det svenska samhället hade ju möjlighet att göra det med samer och romer i typ femtio år och misslyckades / så det vi ska göra nu har typ ingen gjort innan i Sverige

Vidare menar lärarna att personal som inte deltagit i projektet behöver föreläsningar och kurser i förhållningssättet och i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. En lärare uttrycker detta på följande sätt:

Jag tror att vi befinner oss lite olika / de blir ju så när någon har gått en kurs i ett och ett halvt år / och någon annan som hamnar mitt i / så tror jag att det är lite olika / ja att man befinner sig på olika platser / jag vet ju inte med all säkerhet för jag är ju aldrig inne på någon lektion och observerar och så ju / hur det ser ut men jag kan tänka mig att det är enklare att se på detta som ett förhållningssätt som man kanske lär sig och tar till sig / men att det är betydligt svårare att genomföra det i praktiken / jag upplever det själv / så det känns som en ganska självklar sak när man läser om det / men att implementerar det i den egna undervisningen är ganska svårt och då tänker jag om man inte haft det stödet som jag känner att jag har haft med utbildningar och diskussion kring de så funderar jag på hur det ser ut för de andra / som inte haft möjlighet att reflekterat över det här förhållningssättet / att det blir som ännu ett filter som ska läggas på i undervisningen / jag kan tänka mig att många upplever det som ännu en sak / ja som man ska genomföra ännu en sak som är så här / svår att planera in och så vidare för att man känner ett visst motstånd till någonting som är lite nytt och kanske lite svårare att greppa om

En annan lärare menar:

Vidare utbildning måste man ju hela tiden ha kontinuerligt någon gång per termin som lärargrupp för det kommer ju nya rön hela tiden och det är ju alltid bra att få lite ny input liksom / det är ju lätt att man blir lite hemmablind / så även om vi fått från skollärdningen tid och sitta och prata i vår lärargrupp så behöver man ju få in lite utifrån också någon kompetensutvecklingsdag / och då gärna tillsammans med studiehandledare så man har ett utbyte liksom / så de hör samma saker som vi hör / för de hör man ju ibland att studiehandledarna tycker att de är andra klassens lärare liksom / och så ska vi ju inte se dem ju / och att man har en dialog och ett utbyte på lika villkor

Lärarna anser att de behöver fler metoder för hur transspråkande kan spridas bland kollegor. En av lärare menar att det tar tid och beskriver vad som krävs för att transspråkande ska bli ett förhållningssätt för hela skolan:

Jag ser vissa nycklar för att lyckas med det här / det ena är att man jobbar i alla stadier med det här / så det kommer ta tid innan det sätter sig / det andra är ju att göra våra arbetsförhållanden drögligare för studiehandledarna / för de är ju nyckelpersoner för de här eleverna / de bygger ju många av de broar / inte minst för de eleverna som är ensamma i sitt språk / som kan bära till att klara betyg och sånt / och de kuskar ju runt ibland som vore de handelsresande liksom / men det där tror jag faktiskt att man kan göra någonting åt / jag tror att organisationen kring modersmål överhuvudtaget skulle ses över för det är ett jättehinder för att komma framåt tycker jag

För egen del menar lärarna att det är en självklarhet att fortsätta utveckla undervisningen med transspråkande perspektiv. Många kommer att läsa forskning på egen hand för att fördjupa sina kunskaper. De önskar fortsatt stöd från PDM genom föreläsningar och erfarenhetsutbyte, uppföljning av projektet och utbildningar för skolledare. Utredningar kring personalens förhållningssätt till flerspråkighet och mångkultur och hur transspråkande påverkar måluppfyllelse i alla ämnen föreslås. De menar slutligen att beslut behöver fattas kring kompetensutveckling för lärare och för samtliga skolledare i kommunen och att transspråkande ska finnas i ramverket som förhållningssätt. Enkätsvaren nedan sammanfattar en del av dessa synpunkter:

Det är väldigt viktigt arbete, med tanke på att vi har ett mångkulturellt samhälle och många nyanlända elever. Vi har även på en kort tid i vår skola sett, hört och märkt hur många elever/ barn som vi fångar upp och kan tydligt nå sina mål och skolans mål med rätt sorts stöd och grund.

Jag ser det som en självklarhet att alla skolor släpper in transspråkandet i undervisningen. Överallt där det finns mer än ett språk (och det gör det nästan överallt) kommer det behövas och ha sin självklara plats.

Med andra ord behöver skolledningen på de enskilda skolorna ofta bli mer engagerad, tydligare och visa i handling den språkpolicy som ska råda.

6. Diskussion

Resultaten av denna studie stämmer väl överens med tidigare forskning (Cummins, 2017; García & Wei, 2014; Svensson, 2017; Wedin, 2017) och visar flera positiva aspekter av införandet av transspråkande perspektiv i undervisningen. Dessa aspekter är konsekvenser av varandra och är sammanflätade. I analysen framkommer det att grunden till förändringen är lärares förändrade förhållningssätt till transspråkande. Utifrån ett resursperspektiv skapas ökade utrymmen för lärare och elever att använda elevernas tidigare erfarenheter och alla deras språkliga resurser, vilket ökar elevernas deltagande och engagemang i undervisningen. Den ökade elevaktiviteten i klassrummen stärker i sin tur elevernas möjligheter till lärande och kunskapsutveckling, vilket stärker deras läridentitet. Flera lärare ser en ökad måluppfyllelse hos sina elever.

Vidare visar resultatet att transspråkande gynnar samarbetet mellan skolan och hemmen även om det framkommer i enkätsvaren att det finns mycket kvar att göra inom detta område. Lärarna menar att transspråkande ger vårdnadshavarna ökade möjligheter till delaktighet i deras barns skolgång, vilket denna studie visar kan påverka elevernas kunskapsutveckling positivt.

I likhet med resultaten från den första studien (Karlsson & Svensson Källberg, 2019) framkommer utmaningen i att tillgodose alla elevers behov av stöd i sitt förstaspråk. Flera av lärarna menar att detta kan leda till språkligt exkluderande samt bidra till att elever som är ensamma i sitt språk riskerar att bli åsidosatta. Å andra sidan bör bristen av stöd på vissa språk inte hindra transspråkande för övriga elever. Istället bör organisationen kring studiehandledningen utredas och förändras för att nå en likvärdig transspråkande praktik. Flera av lärarna berättar att ett sätt att lösa utmaningen med de elever som är ensamma i sitt språk är att använda digitala verktyg. För de yngre eleverna kan det dock vara problematiskt då de ännu inte kan skriva och läsa vare sig på första- eller andraspråket.

Samtliga lärare menar att lärgruppsträffarna på PI/PDM har varit avgörande för deras egen kunskapsutveckling och bidragit till ett förändrat förhållningssätt till flerspråkighet som resurs.

Däremot har lärarnas förutsättningar för arbetet varierat på de olika skolorna. Tid för gemensamt arbete är en viktig förutsättning. De skolor som har haft schemalagda regelbundna träffar för lärgruppen har också nått bättre resultat i fråga om elevers kunskaps- och identitetsutveckling. På så sätt är det problematiskt när lärare inte får nedsättning för att fullfölja projektets uppgifter trots ekonomisk ersättning.

Lärgruppens sammansättning och kontinuitet är viktig för resultatet. En stor spridning av lärare från olika stadier och ämnen är eftersträvansvärd. Över tid behöver dessutom medlemmarna vara desamma i ett sådant här projekt för att utveckling ska ske och gruppmedlemmarna uppleva meningsfullhet. Resultatet visar att det tar tid för lärare att utveckla kunskaper och förhållningssätt så att de

känner sig trygga i att förmedla detta till andra kollegor. Därför är det problematiskt när deltagare i lärgrupperna byts ut under projektets gång.

Skolledarnas betydelse för skolutveckling är väldokumenterad i forskningen (t.ex. Timperley, 2013). Även i detta projekt finner vi stöd för hur deras val och agerande påverkar arbetet och resultatet av det. De olika skolorna har stöttats på olika sätt av skolledningen och resultatet visar att de skolor som har transspråkande i sina åtaganden också har fått bättre förutsättningar och möjligheter att fullfölja projektets uppgifter. Flera av lärarna menar att skolledningen indirekt hindrat deras arbete med transspråkande genom att inte ge de förutsättningar som krävs. Skolledarnas bristande engagemang avspeglas även i svarsfrekvensen i enkäterna. Att ersätta skolor ekonomiskt för projekt av denna typ måste i fortsättningen därför föregås av intervjuer med skolledare om åtaganden och visioner.

7. Implikationer

Utifrån våra erfarenheter från projektet och resultatet av följeforskningen anser vi att följande punkter bör tas i beaktande:

- En transspråkande praktik skapar förutsättningar för ökad likvärdighet.
- En transspråkande praktik bidrar till stärkt identitet- och kunskapsutveckling.
- En transspråkande praktik kan stärka samarbetet mellan skolan och vårdnadshavarna.
- En transspråkande praktik synliggör behovet av studiehandledning i alla språk.
- En projektorganisation som denna kräver ledning och struktur.
- Tidigare forskning och beprövad erfarenhet inom området bearbetas och görs tillgänglig för de deltagande lärarna.
- De deltagande skolorna behöver ha åtagande inom området och därmed skolledningens fulla stöd.

Referenser

- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Cohen, L. Manion, L. & Morrison K. (2007). *Research methods in education (6th Ed.)*. London; New York: Routledge.
- Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever, Effektiv undervisning i en utmanande tid*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Karlsson, A. (2019). *Det flerspråkiga NO-klassrummet – En studie om translanguaging som läranderesurs i ett NO-klassrum*. (Doktorsavhandling, Malmö Studies in Educational Sciences, 86). Malmö: Malmö universitet.
- Karlsson, A., & Svensson Källberg, P. (2019). *Ett första steg mot en transspråkande praktik*. Rapport. Malmö: Pedagogisk Inspiration.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Svensson, G. (2017). *Transspråkande i praktik och teori*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Timperley, H. (2013). *Det professionella lärandets inneboende kraft*. Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet, (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Wedin, Å. (red.). (2017). *Språklig mångfald i klassrummet*. Stockholm: Lärarförlaget.

Bilaga 1. Intervjuguide Lärgrupper – våren 2019

Inledning

- Berätta kort om dig själv och din bakgrund som lärare och din roll i TL-projektet.
- Kan ni börja med att beskriva TL-arbetet på er skola.
- Om jag frågar någon av eleverna om TL, vad skulle de svara då? Era kollegor?

Förutsättningar för att genomföra arbetet med TL

- Vilka förutsättningar har ni för att arbeta med TL och driva det på skolan?
- Hur ser ni på era förutsättningar att genomföra arbetet med TL?
 - Skolledningens stöd
 - Praktiska aspekter
 - Ekonomiska aspekter
 - Kompetens
 - Fortbildning på PI
 - Kollegialt lärande

Planering av undervisning och genomförande av undervisning

- Fundera en stund. Tycker du att din undervisning idag skiljer sig från den undervisning du bedrev före TL-projektet? På vilket sätt? Kan du ge ett exempel. Om inte hur kan det komma sig?
- Samma fråga som ovan, men om kollegiet i sin helhet? Har TL ”slagit igenom”? Hur ser ni det? Kan ni ge exempel. Om inte, varför tror du att det inte har gjort det?
- Vilka möjligheter har du att iscensätta detta? Vilka möjligheter tror du att dina kollegor har att iscensätta detta? Varför tror du att det är så?
- På vilket sätt används transspråkande strategiskt och medvetet i planeringen av arbetet med eleverna? Ge konkreta exempel? Alla? Finns det något som är gemensamt för alla på skolan? Om inte det används medvetet i planeringen, varför tror du att det är så?

Involvering av elever

- Har ni på något sätt diskuterat projektet med era elever eller tagit reda på deras åsikter?

Föräldrasamverkan

- Hur skulle du beskriva din samverkan med dina elevers föräldrar? Skiljer den sig från tidigare? På vilka sätt? Ge exempel. Om inte, varför?
- Ser ni några effekter/konsekvenser av detta samarbete? Vilka? Konkreta exempel. Om inte, varför?

Samverkan med modersmåslärare/studiehandledare

- Berätta hur ni samverkar? Någon skillnad nu? På vilka sätt? Konkreta exempel. Om inte, varför?
- Ser ni några effekter/konsekvenser av detta samarbete? Vilka? Ge konkreta exempel. Om inte, varför?

Fördelar och nackdelar

- Hur kan det komma sig att du arbetar med TL? Varför?
- Vilka fördelar upplever du med att arbeta med TK? (Vilka är konsekvenserna) Konkreta exempel.
- Vilka nackdelar upplever du med att arbeta med TL? (Vilka är konsekvenserna) Konkreta exempel.

Dilemman

- Vilka dilemman / svårigheter upplever du i ert arbete med TL? Vad tror du det beror på? Förslag på lösningar?

Framtid

- Hur ser er/din verksamhet ut om två år? (vision, konkreta planer)
- Vad tror du är viktigast för att nå dit? Vad har störst betydelse?

Skolledningens roll

- Hur skulle ni beskriva er rektor/skolledningens roll i TL? Skulle ni beskriva det som bra, dåligt, någonting annat? Varför?
- Hur skulle ni vilja att skolledningen agerade?
- Vilken roll spelar skolledaren för transspråkandet på skolan? Hur bör/kan det utvecklas?

Kollegialt lärande

- Kan ni beskriva ert gemensamma arbete på skolan. Hur ser det ut? Hur är det arrangerat?
- Hur skulle ni vilja att ert gemensamma arbete på skolan såg ut?
- Vad har ni för typ av stöd i ert arbete med TL? Var ”hämtar” ni stöd?
- Vilket stöd skulle ni vilja ha? (I kollegiet, från PI eller annat...)

Avslutning

- Är det något som du känner att vi har missat som ni tycker är viktigt att vi får kännedom om?

Bilaga 2. Transspråkande utvärdering (Lärare)

Länk till enkäten: [Transspråkade utvärdering \(lärare\)](#)

Bilaga 3. Transspråkande utvärdering (Processledare)

Länk till enkäten: [Transspråkande utvärdering \(processledare\)](#)

Bilaga 4. Transspråkande utvärdering (Skolledare)

Länk till enkäten: [Transspråkande utvärdering \(skolledare\)](#)